

Dubam - 10:00, 06 Mart 2017 Pazartesi

Prof. Dr. Mehmet Hacısalihoğlu ile Balkanlar üzerine (1)

Prof. Dr. Mehmet Hacısalihoğlu ile Balkanlar'ın önemini, dünü ve bugününü konuştuk

Röportaj: Kuzey Haber Ajansı

Balkanlar, Türkiye için önemli bir coğrafya. Yüzyıllarca Osmanlı hakimiyetinde kalan bölge ile Türkiye arasında hala kuvvetli bağlar var. Yıldız Teknik Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Mehmet Hacısalihoğlu ile Balkanlar'ın önemini, dünü ve bugününü konuştuk.

Sayın Hocam Osmanlı dönemi Balkan tarihine genel olarak bakarsak başlangıç olarak özetle hangi tespitleri yapabiliriz.

Balkanlar diye tanımlanan bölge, tarihin erken dönemlerinden beri farklı egemenlikler altında bulunmuş bir coğrafyadır. Osmanlı 1300'lerde bu coğrafyaya giriyor. 1912'ye kadar Balkanlardaki mevcudiyetimiz ve hakimiyetimiz devam ediyor. Toplamına baktığınızda 550 yıl civarında bir süre. Fakat bölge bölge bu süre farklılaşabiliyor. Her halükarda Osmanlı yönetimi Balkanlarda çok derin izler bırakmış. Bu süre zarfında Balkan topluluklarını çok derinden etkilemiş ve birçok topluluğun belki Balkanlarda yok olmasını engellemiş. Küçük, mikro kültürlerin ve etnik grupların korunmasını da beraberinde getirmiş bir süreç.

Dolayısıyla Balkanlar deyince Osmanlı, Osmanlı deyince Balkanlar bir arada, ayrılmaz bir bütün parçadır diye düşünüyorum.

Balkanlar genel Osmanlı tarihi içinde ne anlam ifade ediyor?

Osmanlı Devleti'nin kuruluş dönemlerinde asıl merkezi her ne kadar Bursa bölgesi olsa da, yine Bursa ilk başkent olarak belirlenmiş bulunsa da, özellikle 1350'lerden sonra Osmanlı Devleti'nin ağırlık bölgesi Balkanlar olmuştur. Edirne ikinci başkenttir. Daha sonraki başkent İstanbul biliyorsunuz yine Rumeli tarafında bulunan bir şehirdir

Selanik'i ele alırsak orası da bir dönem için adeta Osmanlı Kültür başkenti olarak değerlendirilmişti diyebilir miyiz?

Son yüzyılda ve Devletin özellikle son dönemlerinde Selanik adeta Osmanlı kültür başkenti olmuştur. Osmanlı mimari eserlerinin en çok bulunduğu bölgeler Balkan şehirleridir. Nüfus bakımından da Balkanlar Osmanlı'nın önemli bölgelerindedir. Yani Balkanlar Osmanlı açısından Osmanlı kültürünün beşiğini oluşturduğu için son derece önemlidir.

Tabii 550 yıllık bir hakimiyetten bahsediyoruz. Osmanlı için, tabii ki bizler için de Balkanlar büyük bir önem arz ediyor. Tarihin bir döneminden sonra bu topraklardan geri çekilme söz konusu oluyor. Çekilmenin arkasından orada bırakılan çok sayıda eser ve önemli bir miras var. Osmanlı'nın Balkanlarda çekilmesi o bölgede birçok açıdan bakıldığında ne tür etkiler yapmıştır. Kısaca özetlememiz mümkün müdür?

Öncelikle şunu belirtmek lazım, Osmanlı Devleti'nin Balkanlardan çekilmesi yaklaşık 200 yıllık bir sürece yayılıyor. 1699 Karlofça Antlaşması ile birlikte Macaristan ve Erdel bölgesi, şimdiki Romanya'nın kuzeybatısı, Karpat dağlarının batısını oluşturan bölge kaybediliyor. Daha sonraki süreçlerde 1800'lerde önce Yunanistan bir devlet olarak kuruluyor. Arkasından Sırbistan özerklik elde ediyor. Ve 1912 Balkan Savaşlarına kadar Balkan toprakları silsile halinde mütemediyen kaybediliyor.

Bu olayların tabidir ki Osmanlı adına çok büyük bir yıkım olduğunu söyleyebiliriz. Balkanları biraz evvel de belirttiğimiz gibi Osmanlı için adeta bir merkez olarak kabul ediyoruz. Balkanlar'ın kaybı da adeta Osmanlı'nın yıkılmasını da beraberinde getirmiştir. Hemen arkasında Birinci Dünya Savaşı'yla Osmanlı Anadolu ve Ortadoğu'da da çökmüş oluyor biliyorsunuz.

Osmanlı açısından, Osmanlı yönetimi açısından Balkan egemenliğinin bitmesi Osmanlı'nın da bitişi beraberinde getiriyor. Osmanlı adeta Balkanlardaki egemenliğinin bitmesiyle birlikte çökmüş oluyor. Daha sonra Anadolu'nun ön plana çıkması, ancak Osmanlı'nın son dönemlerinde ortaya çıkmış bir durumdur. Daha sonra Cumhuriyetin kuruluşu ile birlikte Ankara'nın başkent olması ve sair gelişmeler Anadolu'nun daha önemli bir konum kazanmasını da beraberinde getirmiştir.

Esas itibarıyla Balkanlar, Osmanlı'nın çok önem verdiği bir bölgedir. Kaybı da o derece büyük bir üzüntü ve yıkım getirmiştir.

Peki, Balkanlarda Osmanlı'nın gerilemesi ile başlayan ve sonra da yıkılışı ile ortaya çıkan boşlukta kurulan devletler var. Bu devletlerin kurulup yerleşmesiyle birlikte de Osmanlı geçmişini silme çabaları var o süreçte. Bunu nasıl okumak ve değerlendirmek lazım?

Şimdiki Balkan devletlerinin büyük bölümü, Batı ve Orta Avrupa'nın da onlara empoze ettiği şekilde Osmanlı'yı bir yabancı egemenlik olarak, bir işgal gücü olarak, bir boyunduruk olarak adlandırıyorlar. Yani esaret dönemi olarak tanımlıyorlar.

Bu bakış açısıyla, Osmanlı Devleti'nin öncelikle bu bölgeden uzaklaştırılmasını ve sonrasında da yıkılmasını çok doğal bir süreç olarak görüyorlar. Özellikle de Müslümanların, o bölgedeki Müslüman nüfusun katledilmesi veya tehcir edilmesi de aynı şekilde meşrulaştırılıyor. Yani " bunlar işgalcilerin temsilcileriydi. Biz de bu işgali ve işgal yönetimini yaktık. İşgalcilerin temsilcileri olan bu Müslüman nüfusu da ne yapmış olduk, ortadan kaldırmış olduk." diyorlar.

Çok ilginç bir şekilde bu anlayışa o zamanın büyük güçleri, yani 19. yüzyılın büyük güçleri Rusya, İngiltere, Fransa gibi devletler de destek veriyorlar.

Örnek vermek gerekirse Yunanistan kurulurken 1826 yılında Saint Petersburg'da bir görüşme yapılıyor Rus çarıyla İngiliz Kralı arasında. Bu görüşmede şu karar alınıyor. Deniyor ki bir Yunanistan Beyliği kurulsun ve bu beylikteki bütün Müslümanlar tehcir edilsin. Çünkü Müslümanların o beylikte hayatta kalması veya yaşaması Yunanistan'ın istikrarını bozar. Etnik çatışmalar olur diyorlar.

Daha sonra Sırbistan'da da aynı şey oluyor. 1830 yılında Sırbistan'a Osmanlı geniş bir özerklik veriyor. Bu özerklikte de aynı talep var. Sırbistan'daki Müslümanların buradan tamamen çıkarılması gerekir diye düşünüyorlar. Çünkü Müslümanlar orada kalırsa Sırplarla Müslümanlar arasında çatışma yaşanır deniyor. Bu bir gerekçe olarak öne sürülüyor.

Fakat asıl gerekçe şu: Müslümanların orada kalması o devletlerin yani bağımsız olma yolunda giden bu Balkan devletlerinin başarılı olamama endişesine sebep oluyor. Yani Müslümanlar orada kalırsa Osmanlı egemenliği tekrar geri dönebilir. Dolayısıyla Müslümanları buradan gönderelim düşüncesi hakim oluyor bu halklarda ve bunların yönetici kesiminde.

Peki, 550 yıllık bir hakimiyet içerisindeki orada bulunan Balkan halklarının Osmanlıya bakış açısı nasıldı?

Tabi oralardaki isyancı olanlar veya salt milliyetçilik düşüncesine sahip olanlar da aynı şeyi düşünüyordu. Onlar oradaki Müslümanları kendi kuracakları hükümeti tehdit edecek bir unsur olarak görüyorlardı. Mesela Yunan milliyetçileri Osmanlı ile müzakere ederken, kurulacak Yunanistan'da hiçbir Müslüman'ın kalmaması gerektiğini savunuyorlardı. Nüfusun, diyelim ki bölge nüfusunun üçte biri, toprakların üçte biri yaklaşık Müslümanlara aitken Yunanistan kurulduğunda 1830 yılında bütün bu topraklara el konulup Müslümanlar oradan tehcir edilmiştir. Tabi katledilen de çok büyük bir nüfus bulunmaktadır.

Dolayısıyla Balkan Ulus Devleti kurulma süreci yani Bakan Ulus Devleti modeli Müslümanları tehcir eden, katleden, etnik temizlik yapan, homojenleştiren bir model olarak geliyor maalesef.

Tüm bu gelişmelerden sonra kurulan yeni yapı gereğince yeni tür bir tarih yazımı çalışmaları var. Bu yeni tarih yazımı süreci içinde, o bölgelerde var olan Osmanlı mirasını, silinip atılması gereken bir olgu gibi gösteren, kötü bir miras gibi algılatma çabalarını nasıl okumak, nasıl değerlendirmek lazım?

Biliyorsunuz Osmanlı'da ilk bağımsızlığını kazanan Yunanistan'dır. Fakat Yunanistan'ın öncesinde Osmanlı'dan ilk kopan bölge kendisini Balkan olarak saymıyor ama Macaristan'dır. Şimdi buradaki Avusturyalılar Macaristan'a ilk girdiğinde önce Budapeşte'deki Müslümanları olduğu gibi katletmişlerdi. Arkasından da bütün İslam eserleri, Osmanlı eserleri tahrip edilmişti. Yunanistan'da da aynı şeyler olmuştur, 1820'lerde ve 30'larda. Mesela Yunanistan kurulduktan sonra ilk yapılan icraatlardan bir tanesi bütün minarelerin yıkılmış olmasıdır.

Bu kademe kademe oluyor zaten değil mi?

Yunanistan 1912'de biliyorsunuz ikiye büyümüştür. Selanik gibi tarihimiz açısından önemli hatıralarla dolu olan bir şehir 1912'den sonra Yunanistan'a dahil olmuştur. Selanik'te şu an Osmanlı eserleri açısından çok büyük bir tahribat bulunmaktadır. Batı Trakya daha sonra 1918'lerde yine Yunanistan tarafında kalmıştır. 1830 yılında kurulmuş olan Yunanistan'da Mora bölgesindeki bütün minareler tahrip edilmişti.

Diğer Balkan ülkelerinde ki bunlar daha sonra kurulmuşlardır, aynı şekilde bu süreçler oralarda da devam etmiştir. Sırbistan'ın başkenti Belgrad şehrinde şu an Osmanlı döneminden kalmış tek bir cami vardır. Oysa daha önceki dönemlerde 50'nin üzerinde cami ve sair yapı mevcut idi.

Bulgaristan'da Sofya'da bir cami vardır o da kiliseye çevrilmiştir, Mimar Sinan'ın eseridir. Sofya'da şu anda kullanılan tek bir cami vardır, Sofya'nın ana camisi veya bir diğer adıyla Cuma Camisi ise şu anda Arkeoloji Müzesi olarak kullanılmaktadır. Sevinilecek tek husus bu sayede tahrip edilmemiş olmasıdır. Fakat tahrip edilmiş olan çok sayıda cami gibi dini eserler var, başka mimari eserler de var.

Tahribat ne derecede?

Tahribat yüzde 95'in üzerinde diyebiliriz çok rahatlıkla. 100 eserden 95'inin tahrip edilmiş olduğunu söyleyebiliriz. Oldukça fazla. Tabi bütün yer isimleri de bu arada değiştirilmiş oldu. Bulgaristan'da, Yunanistan'da vesaire. Tahribat çok çok büyük. Fakat geriye kalanlar bu yüzde 5 bile çok büyük bir yekûn oluşturuyor. Bunların takibi, bunların bir şekilde yeniden ihya edilebilmesi çok çok önemli.

Fakat siz başlangıçta bana şu soruyu sormuştunuz. **Neden bunlar bir düşman objesi gibi görülüyor? Neden bunlar yıkılmak isteniyor?** Daha önce de belirtmiş olduğum gibi Osmanlı dönemi bir işgal olarak tanımlandığı için tabi tarih ders kitaplarına da bu şekilde yansıtıldığı için işgalin bir izi, kalıntısı gibi algılanıyor bu. Yani Osmanlı dönemi maalesef Balkan halklarının köleleştirildiği, ezildiği, sürüldüğü, taciz edildiği bir dönem olarak algılanıyor.

Prof. Dr. Mehmet Hacısalihoğlu

Fetihle işgal arasında arasındaki bağı kuramıyorlar herhalde.

Bir ülkenin işgali 100 sene sürmez, hele 500 sene hiç sürmez. O işgal belli bir dönemdir. Hani savaşın yaşandığı ve arkasından askeri bir yönetimin oluşturulduğu dönem işgal olarak tanımlanabilir belki. Daha sonra başarılı bir yönetim anlayışının tesis edildiği, valilerin, yöneticilerin ve belirli kurumların içinde yer aldığı bir sisteme artık işgal dememek gerekir. Buna egemenlik demek daha isabetli olur. Fakat Balkan toplulukları bu gelişmeyi bahsettiğimiz gibi değerlendirmiyorlar. Onlar bütün bir dönemi, işgal dönemi olarak görme eğilimindedirler. Osmanlı Devleti'nin de buradan uzaklaştırılmasını işgalinin sonlandırılması olarak değerlendiriyorlar.

Belki şunu da sormak lazım. Şimdi 550 yıllık bir hakimiyetten bahsediyoruz. 550 değil 600-700 sene öncesine Osmanlı bu bölgelere geldiğinde o topraklarda nasıl bir yönetim vardı?

Tabi Osmanlı gelmeden önceki dönemlerle ilgili şöyle bir inanç var. Bütün Balkan halklarının neredeyse tamamı, geçmiş dönemlerde bizim çok büyük krallıklarımız, çok büyük medeniyetlerimiz vardı diyorlar. Mesela Bulgarlar Rönesans'ın Bulgaristan'da başladığına inanırlar. Avrupa'daki meşhur Rönesans'ın Bulgaristan'da başladığına inanırlar. İşte büyük bir Bulgar Krallığımız vardı. Çar Simeon diye büyük bir imparatorumuz vardı, diyorlar. Bahsi geçen bu Çar Simeon 900'lü yıllarda yaşamış ve bu bölgede hüküm sürmüştü. Ondan sonra Türkler gelip bizim bu büyük dünyamızı yıktılar diyorlar.

Aynı şeyi Sırp da söylerler. Bizim büyük Lazar adlı Çar'ımız vardı derler. Hani Kosova savaşında ölen. Onun öncesinde de hüküm süren Stefan Duşan çok büyük bir İmparatordu diye anlatırlar. Çok büyük bir medeniyet ve siyasi bir güç ortaya koymuştuk ve Türkler geldi bunu yıktı derler.

Yunanlılar da aynı şekilde biz büyük Bizans İmparatorluğunun sahibiydik. Konstantinopolis yani İstanbul bizim merkezimizdi. Türkler geldi bu İmparatorluğu yıktı derler.

Arnavutlar da, belki en az onların Ortaçağla ilgili anlatacak şeyleri var. Onlar da İskender Bey geldi Fatih'e karşı Arnavutların bağımsızlığını savundu ve bu uğurda savaştı diye anlatırlar. Buna rağmen Türkler daha sonra bu egemenliği veya bu yapıyı yıktı tarzında bir tarih anlayışları var.

Osmanlı ile ilgili bu tarih tahribatı oralardaki gençlerde nasıl bir etki bırakıyor?

Balkanlardaki gençler için düşündüğümüzde, tabi onlar için prensip olarak, Osmanlı'yı onlara tarihi hakikatlara uygun olarak anlatsanız, bizim bahsettiğimiz anlayışı almaya daha açık olduklarını söyleyebiliriz. Yaşlı kuşaklar, orta uşaklar daha kapalıdır bu tür şeylere. Fakat bunu ders kitaplarıyla yapmak lazım, özellikle tarih dersi kitaplarıyla yapmak lazım.

Biz 2011-2014 arasında bir çalışma yaptık. Bütün Balkan ülkeleri Tarih dersi kitaplarını incelemeye çalıştık. Maalesef beklenen iyileşmeyi tarih ders kitaplarında göremedik. Neredeyse bütün bu bahsettiğimiz Balkan ülkelerinde ders kitapları revize edilmiş durumda ama genel eğilim tamamen bizim aleyhimize. Sadece Sırbistan'daki tarih ders kitaplarında biraz daha fazla iyileşme var mesela Yunanistan'a göre. Yunanistan'daki tarih ders kitaplarında pek iyileşme yok. Osmanlı'yı bir kölelik dönemi olarak anlatma eğilimindedir.

Bulgaristan ders kitaplarında kısmen bir iyileşme var. Osmanlı boyunduruğu yerine Osmanlı egemenliği demeye başladılar. Fakat içeriği aynı. İçeriği işgal gibi anlatılıyor. Bulgaristan'da ciddi tartışmalar yapılıyor; buna işgal mi demek lazım, boyunduruk mu veya egemenlik mi diye?

Bu konu Bulgaristan'da hükümet ve siyasi partiler arasında bir kavga ve sonuçta oy meselesi olabiliyor. Keza Kosova'da da benzer tartışmaların yaşandığını görüyoruz.

Siyasete alet edilebiliyor.

Tabi ki Türk işgali mi diyeceğiz, Osmanlı yönetimi mi diyeceğiz diye Bulgaristan'da siyasi partiler, siyasi gruplar arasında çok ciddi tartışmalar yaşanmıştır. Bu döneme Türk işgalidir demeliyiz diyenler daha güçlü çıkıyorlar bu tartışmadan. Daha fazla taraftar topluyorlar, daha fazla alkış alıyorlar.

Bulgaristan'la ilgili bizim projemiz çerçevesinde Neriman Ersoy bir anket çalışması yaptı. Burada şunu görüyoruz. 90'lı yıllarda veya 80'li yıllardaki olumsuz Osmanlı algısıyla günümüzdeki olumsuz Osmanlı algısı arasında maalesef hiçbir fark yok.

Mesela Türkiye'den genel anlamıyla bölgeye bakanlar için şöyle bir algı var: Arnavutların Müslüman olmaları sebebiyle daha olumlu bir Osmanlı imajına sahip olmaları gerektiği yönünde bir görüş var bazı çevrelerde. Ama bizim araştırmamızın gösterdiği sonuçlar şöyle. Sırp tarih ders kitaplarındaki Osmanlı algısı ile Arnavutluk ve Kosova tarih ders kitaplarındaki Osmanlı Türk algısı arasında pek bir fark yok. Yani burada şu haksızlığı yapmamak lazım Sırlara veya Yunanlılara. Arnavutlar da en az Yunanlılar ve Sırlar kadar Osmanlı'yı bir işgal gücü olarak anlatıyorlar kitaplarında.

Maalesef bu Türkiye'de pek fazla bilinmiyor. Bir örnek vereyim size: Bağımsızlıktan sonra yani 2008'deki Kosova'nın bağımsızlığından sonra Kosova'da tarih ders kitapları daha önceden başlanmış ve Sırp etkisi olmadan yani sosyalizmin etkisi olmadan kendileri tarafından yazılmaya başlanmış kitaplara baktığımızda şunları görüyoruz:

Mesela burada bir Kosova savaşı var, 1389 Kosova Meydan Savaşı. Bu Meydan Savaşı'nda Miloş Obiliç isimli birisi Sultan Murad'ı öldürmüştü. Şimdi Kosova versiyonu şöyle. Daha önce bu hep Sırp olarak anlatılıyordu. İşte Kosova Meydan Savaşı'nda Osmanlı padişahı Sultan Murat, Sırp Kralı Lazar'a karşı savaşıyor. Sonunda bir Sırp savaş esiri gelip padişahı hançeri ile öldürüyordu. Bu bir Sırp'tı deniyordu.

Şimdi Kosovalılar yeni tarih kitaplarında bunu bir Arnavut olarak anlatıyorlar. Kosova Meydan Savaşı'nı, Hristiyan Balkan halklarının Türklere karşı Balkanlar'ı ve Hristiyanlığı korumak için verdiği bir savaş olarak anlatıyorlar. Bu savaşta Sultanı öldüren kişinin de Sırp değil de bir Arnavut, Kosovalı bir Arnavut olduğunu anlatıyor bu ders kitapları.

Dolayısıyla bizim burada hayal ettiğimiz ve görmek istediğimiz o hayali resmi değil, Balkanlar'ın gerçeklerine baktığınız zaman orada çok farklı bir resim görüyorsunuz. Maalesef Arnavutlar bu konuda böyle bir çizgiye kaymış durumdadır.

Bölgeye giden bir bakanımız bir iki sefer uyarıda bulunmuştu. Lütfen çocuklarınıza bu şekilde anlatmayın. Ders kitaplarında bu noktayı bir zahmet değiştirin. İlişkilerimiz gayet iyi bir noktada geliyor, Türkiye Kosova'yı ilk tanıyan ülkedir mesela. Fakat bu tür bir talebimiz çok büyük tepkilere yol açtı. Siz bizim tarihimizi mi değiştirmek istiyorsunuz, iç işlerimize mi müdahale etmek istiyorsunuz? diye. Öyleydi, öyle değil miydi, işgal değil miydi gibi konulardaki tartışma ve maalesef onların bu sakat bakış açısı aynen devam ediyor. Yani burada Yunanlılar ve Sırp'lar neyse maalesef Arnavutlar da aynı çizgidedir. Bunun özellikle altını çizmek istiyorum.

Osmanlı ile alakalı Balkanlardaki önyargının azaltılması veya ortadan kaldırılması noktasında Türkiye ile Balkanlardaki Üniversitelerarası bir akademik işbirliği söz konusu mudur? Bu anlamda ne gibi adımlar atılabilir? veya atılmalıdır?

Şimdi çok şeyler yapılabilir. Öncelikle Türkiye'de benim şahsi düşüncem, Türkiye'de Balkan uzmanı yetiştiren kurumları oluşturmamız lazım. Yüksek lisans ve doktora programları ile birlikte, Balkanlar, Kafkaslar ve Rusya uzmanı yetiştiren kurumlar oluşturmamız lazım ve sistematik bir şekilde projeler üretip, çalışmamız lazım. Bizim Türkiye'de yapmamız gereken temel şey bu.

Şimdi işbirliği anlaşmaları yapıyoruz, Erasmus meselesi var. Avrupa Birliği çerçevesinde desteklenen Erasmus değişim programları, öğrenci değişimi çalışmaları var. Fakat orada şu sorunu yaşıyoruz. Öğrencilerimiz Balkan üniversitelerini tercih etmiyorlar. Bunun yerine Fransa, İtalya, Almanya, hatta Kuzey Avrupa, İsveç üniversitelerini tercih ediyorlar. Polonya'ya gidiyorlar, Çek Cumhuriyeti'ne gidiyorlar ama Bulgaristan'a, Yunanistan'a, Arnavutluk'a, Kosova'ya öğrenci gönderemiyoruz. Öğrencilerimiz buraları tercih etmiyorlar. Erasmus Anlaşması yapmış olmamıza rağmen mesela Romanya'ya öğrencilerimizi göndermekte çok zorluk yaşıyoruz. Bunun da önlemlerini almak için bir takım çalışmalar yapmak lazım. Dediğim gibi işbirliği anlaşmaları çerçevesinde ortak projeler üretmeye çalışmak gerekiyor.

Bu noktada Türkiye ile Balkan ilişkilerini de konuşmak lazım. Akademik bağlamda mesela siz 'üniversiteler arası işbirliği noktasında birçok adımların atılması lazım' dediniz. Türkiye'de de bu

hedefe yönelik olarak belli kurumların kurulması lazım. Bu alanda akademisyenlerin yetişmesi lazım. Peki, Türkiye Balkan ilişkilerini en azından geldiği noktayı nasıl görüyorsunuz siz şu anda?

Bu nokta şu anda geçmişe göre daha iyi. 90'lara göre çok daha iyi bir noktadayız. Bunu neye borçluyuz? Onu da söyleyelim. Özellikle son dönemlerde Balkanlar'da, TİKA'nın faaliyetleri adeta çok devrimci bir hamle olmuştur Türkiye açısından. Şimdi bölgeye gidip bizzat bölgede çalışan Türkiye'nin resmi bir kuruluşu var. İkincisi Yunus Emre Enstitüleri ve bunların Balkanlarda açılması çok önemli bir adımdır. Bunlar yeterli değildir ama bunlar başlangıç için çok önemli adımlardır.

Şimdi üçüncü yapılması gereken şey Türkiye'de bu Balkan uzmanı yetiştiren veya dediğim gibi yani Kafkas veya Rusya uzmanı yetiştiren yüksek lisans ve doktora programları açan kuruluşları, kurumları üniversite çerçevesinde oluşturmak.

Bir sıkıntımız var yine. TİKA ve Yunus Emre Enstitüleri bağlamında Bulgaristan ve Yunanistan hükümetleri bu kuruluşların kendi ülkelerinde açılmasına, bu ülkelerde temsilcilik açmasına izin vermiyorlar. Değişik gerekçelerle bunu engelliyor. Orada bir takım sınırlılıklarımız var. Türkiye'nin bu yumuşak güç unsurlarının bölgede faaliyetlerini engelleyen bir takım durumlar var. Bunların çözümü için tabi ki çok iyi bir diplomasi gerekiyor.

İlave olarak ülkeler arasındaki ticari faaliyetlerin gelişmesi lazım. Türkiye şu anda her ne kadar Kosova, Arnavutluk, Makedonya ve Bosna Hersek gibi Balkan ülkelerine daha yakın, daha sıkı bir kültürel bağı oluşturmaya çalışıyor ise de bütün bu ülkelerin toplamının ticareti, Türkiye'nin ihracatındaki yeri Romanya'nın üçte ikisi kadar bile değil. Bakınız yani Sırbistan'ı da dahil edelim Hırvatistan'ı dahil edelim Bosna Hersek, Kosova, Makedonya, Arnavutluk ve Karadağ'ı hepsini bir araya topluyorsunuz. Onlara Türkiye'nin yapmış olduğu ihracat Romanya'ya yaptığı ihracatın üçte ikisi kadar aşağı yukarı.

Demek ki her ne kadar iyi niyet varsa da kültürel bir takım girişimler yapılmaya çalışılıyorsa da bunun ekonomik göstergelerinde henüz karşılığı yakalanamamış. O zaman ekonomi bakımından da Türkiye'nin o bölgeye daha fazla yatırım yapması en azından yatırımcıları teşvik etmesi gerekiyor.

Bu bölgelerde ve bu bölgelerle kurulan ilişkilerde Türkiye'nin her anlamda güçlenmesi gerekiyor değil mi?

O bölgelerin bir çoğunda ve özellikle Makedonya ve Yunanistan'da ekonomik açıdan da daha fazla temsil edilir bir durumda olmamız lazım

İkinci bir nokta Avrupa Birliği çerçevesinde ki günümüzde şu anda pek popüler değil ama uzun vadede yine oraya dönmek durumunda olduğumuzu düşünüyorum. Çünkü Avrupa Birliği çerçevesinde bir takım işbirliği imkanları var. Buna Sınır ötesi işbirlikleri deniyor.

Mesela Karpat bölgesinde Slovakya, Romanya ondan sonra Ukrayna ve Macaristan bir işbirliği çalışması yapmışlar. Ve çok iyi bir sonuç çıkmış buradan. Birkaç hafta önce bir toplantıdaydım. **Slovakya'nın Kosicediye** bir şehri var. Bu işbirliği başlamadan önce Slovakya'da yapılan bir anket "en tehlikeli veya sizi tehdit eden düşman olarak hangi ülkeye görüyorsunuz?" sorusuna bu şehirde yaşayan insanlar yüzde 60-70 oranında "Macaristan" demiş. Bu işbirliğinin sonrasında yapılan ankette ise Macaristan'ı Slovaklar tarafından tehdit gören sınıf yüzde 4'e düşmüş.

Demek ki somut, sahada yapılan çalışmalar mesela Türkiye ile Bulgaristan ve Yunanistan arasında yapılacak sınır ötesi işbirliği çalışmaları ,ile bunlar belediyeler tarafından yürütülebilir, iş adamları tarafından yürütülebilir, çok şeyler yapılabilir. Bu çalışmalar o bölgedeki Türk imajının iyileşmesini, Osmanlı imajın iyileşmesine çok katkı sağlayabilir. Bu, belediyelerin bile bu konuda yapabileceği çok şeyler olduğunu gösteriyor.

Hocam çok teşekkür ediyoruz.

Not: Prof. Dr. Mehmet Hacialihoglu ile yapılan röportajın ikinci bölümü önümüzdeki haftalarda sitemizde yayınlanacaktır.

Prof. Dr. Mehmet Hacısalihoğlu

Yıldız Teknik Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümünde öğretim üyesi

Aynı zamanda **Balkan ve Karadeniz Araştırmaları Merkezi (BALKAR) Müdürü**

Lisans eğitimini Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Tarih Bölümü'nde yaptı

Yüksek Lisans ve Doktora Çalışmalarını Ludwig-Maximilians-Universität München Üniversitesi, Geschichte Osteuropas und Südosteuropas bölümünde tamamladı.